

Araştırma Makalesi (Research Article)

**GLAMPING, İKLİM TERAPİSİ, ORMAN BANYOSU, TERMAL TERAPİ VE WELLNESS
TEMELİNDE SAKARI'NIN DESTİNASYONLAŞMASI (TURNING SAKARI INTO A
DESTINATION BASED ON GLAMPING, CLIMATOTHERAPY, FOREST BATHING,
THERMOTHERAPY, AND WELLNESS)****

Aysel KAYA^{1*} (orcid.org/ 0000-0002-1296-1074)

Mehmet Han ERGÜVEN² (orcid.org/ 0000-0001-8442-3841)

¹Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Eskişehir, Türkiye

²Kırklareli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Kırklareli, Türkiye

Özet

Destinasyonlaşma, potansiyel turistik değerlerin koruma kullanma dengesi gözetilerek planlanması, yönetilmesi ve pazarlanmasıdır. Bu araştırma Sakarı'nın destinasyonlaşmasını amaçlamaktadır. Glamping, iklim terapisi, orman banyosu ve wellness turistik potansiyeline sahip olduğu halde, Sakarı'da bir turizm unsuru olarak sadece termal terapinin sunulduğu görülmüştür. Eskişehir'in Mihalgazi ve Sarıcakaya ilçeleri ile Sakarılıca Mahallesi çalışma alanı olarak belirlenmiş ve bu bölge çalışmada Sakarı olarak adlandırılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda Mayıs-Ağustos 2022 dönemi arasında dördü yerel yönetici, biri otel yöneticisi ve biri belediye çalışanı olmak üzere toplamda altı kişi ile 211 dakikalık görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin deşifreleri sonucu elde edilen veriler MAXQDA 12 programı ile tümevarımsal tematik analize tabi tutulmuş ve çıkarılan kodlar dört kategori altında toplanmıştır. Bunlar; (1) Sakarı'ya Genel Bakış, (2) Hâlihazırdaki Turizm, (3) Turizm Potansiyeli ve (4) Projeler şeklindedir. Bu kategoriler Sakarı'da destinasyonlaşma teması altında değerlendirilmiştir. Bulgular dört kategori başlığı altında katılımcıların örnek ifadeleri ile detaylandırılarak tablolar halinde sunulmuştur. Glamping, iklim terapisi, orman banyosu, termal terapi ve wellness'in Sakarı'nın destinasyonlaşmasına katkıda bulunacağı anlaşılmıştır. Bu bağlamda yürütülecek projelerin ve gerçekleştirilecek bilimsel araştırmaların, sürece destek verebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Destinasyonlaşma, Glamping, İklim Terapisi, Orman Banyosu, Mihalgazi.

Abstract

Turning a place into a destination means planning, managing, and marketing that place by looking out for the protection-utilization balance of potential tourism assets. The aim of this study is to turn Sakarı into a destination. While Sakarı has tourism potential for glamping, climatotherapy, forest bathing, and wellness, it is observed that only thermotherapy is offered as a tourist attraction. Mihalgazi and Sarıcakaya districts and Sakarılıca Neighborhood of Eskişehir were determined as the research area, and this region was named Sakarı in this study. In accordance with the aim of this study, six individuals, including four local governors, one hotel manager, and a municipality employee, were interviewed between May and August 2022, and the interviews took 211 minutes in total. The data obtained after the transcription of the interviews were analyzed through inductive thematic analysis via MAXQDA 12 program, and the codes obtained were grouped under four categories: (1) General Overview of Sakarı, (2) Current Tourism Activities, (3) Tourism Potential, and (4) Projects. These categories were evaluated under "turning Sakarı into a destination" theme. The findings were presented under four category titles by expanding upon the sample statements by the participants. It was found that glamping, climatotherapy, forest bathing, thermotherapy, and wellness will contribute to turning Sakarı into a destination. It is believed that the projects and scientific research to be conducted within this context will contribute to this process.

Keywords: Turning into a Destination, Glamping, Climatotherapy, Forest Bathing, Mihalgazi.

**Bu çalışma, "Sarıcakaya'da İklim Terapisi, Orman Banyosu, Glamping, Termal Terapi ve Wellness" adlı 2106E067 no'lu Yayın ve Araştırma Teşvik Projesi kapsamında Anadolu Üniversitesi tarafından desteklenmiştir.

* Sorumlu yazar: aysely@anadolu.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2022.211

Giriş

Turizm, günümüzde yaşam kalitesini artırmak ve sağlığı geliştirmek için bir araç olarak görülmektedir. Kırsal alanlardaki potansiyel turizm değerlerinin giderek özel ilgi turizm çeşidi şeklinde talep edilmeye başlanması, bu değerlere sahip destinasyonların öne çıkmasını beraberinde getirmektedir. Eskişehir il sınırları içerisinde yer alan Mihalgazi ilçesi ve bu ilçeye bağlı Sakarılıca Mahallesi ile Sarıcakaya ilçesini kapsayan bölge olan Sakarı, sahip olduğu değerler ile turizm potansiyeli yüksek bir alandır. Mihalgazi'nin Sarıcakaya'ya uzaklığı 5 km, Sakarılıca'ya ise 1 km olup bu üç yerleşim yeri birbirine çok yakın bir alanda yer almaktadır. Sakarı, sahip olduğu coğrafi özellikler ve iklim koşulları ile önemli bir çekim merkezi olmaya adaydır. Hazırlanan bu çalışma, bu bağlamda Sakarı için hazırlanacak bir yol haritası şeklinde kabul edilebilir. Sakarı ismi, Orta Sakarya vadisinde yetişen sebzelerin genel adı olarak Mihalgazi Belediyesi tarafından 2020 yılında bir marka olarak tescillenmiştir. Mihalgazi ilçesi ve ona bağlı Sakarılıca Mahallesi ile Sarıcakaya ilçesinden oluşan araştırma alanı için bu çalışmada Sakarı ismi kullanılmıştır.

Sakarı, Eskişehir ilinin kuzeyinde Sündiken Dağları ile Bolu Dağları arasında yer almaktadır. Sakarı'nın mikroklima alanları ve özgün iklim koşulları, bitki örtüsüne ve ürün çeşitliliğine de yansımıştır. Bölgenin sınırları içerisinde kalan arazinin yüzde elliye varan bir bölümü ormanlarla kaplıdır (T.C. Tarım ve Orman Genel Müdürlüğü, 2022). Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA), "Eskişehir İlinin Turizm Kaynaklarının Mekânsal Analizi ve Turizm Pazarlama Stratejisinin Geliştirilmesi" (2020) raporunda bu alanın da içinde olduğu Sündiken Dağları'nın Bozdağ Bölgesi'ni, "Klimatizm Temalı Ekoturizm Bölgesi" içerisinde ele almış ve bu bölgenin alternatif turizm çeşitleri için uygun yapıda olduğunu belirtmiştir. Bu dağların ormanlarla kaplı olması, bölgede yumuşak iklim ve yaz mevsiminin uzun olması ve bu alanların şehirsiz yaşama uzak olması; Sakarı'da klimatizm temalı ekoturizm/kırsal turizmin geliştirilebileceğini göstermektedir (BEBKA Raporu, 2020).

Kırsal alanlarda koruma-kullanma dengesini sağlayarak yapılabilecek turizm çeşitleri arasında BEBKA'nın önerdiği ekoturizmin dışında iklimin, ormanlık alanların ve bölgede yer alan termal suların kullanılabileceği farklı turizm çeşitleri için de bölgenin potansiyelinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Bu turizm çeşitleri; glamping, iklim terapisi, orman banyosu, termal terapi ve wellness'tir. Özellikle orman banyosu, iklim terapisi ve glamping, Türkiye'de halihazırda gerçekleştirilen yaygın turizm çeşitleri değildir. Bunların bir arada sunulduğu bir konsept de yoktur. Avrupa ülkelerinde, kurumsal özelliğe sahip olan bir "destinasyon yönetimi" anlayışı mevcuttur. Buna örnek olarak Avusturya'nın Tirol Eyaleti'ndeki Sölden'de 2000 yılında bir destinasyon yöneticisinin istihdam edilmesi verilebilir (Ergüven, 2020b). Adı geçen turizm çeşitlerine destinasyonlaşma açısından yaklaşılması, bu çalışmanın özelliklerinden biridir. Bu araştırma Sakarı'nın destinasyonlaşmasını amaçlamaktadır. Glamping, iklim terapisi, orman banyosu, termal terapi ve wellness'in Sakarı'nın destinasyonlaşma sürecine katkıda bulunacağı düşüncesi, araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Kavramsal Çerçeve

"Deniz-kum-güneş turizmi ile öne çıkan destinasyonlar dışında kalan, kentsel yerleşimlerden uzak, doğal ve kültürel yapının korunduğu, nüfus yoğunluğu az olan alanlar" turizmde kırsal alanlar olarak nitelendirilmektedir (Çeken, Karadağ ve Dalgın, 2007). Bu bağlamda, çalışmanın uygulama alanı olan Eskişehir il sınırları içerisinde yer alan Sakarı, kırsal alan tanımına uymaktadır. Kırsal turizm "bireylerin doğal ortamlarda dinlenmek ve farklı kültürlerle bir arada olmak amacıyla bir kırsal yerleşmeye gidip, orada konaklamaları ve o yöreye özgü etkinlikleri izlemeleri ya da katılmalarıyla gerçekleşen bir turizm çeşididir" (Soykan, 1999). Doğa turizmi, yayla turizmi, dağcılık, mağaracılık gibi pek çok farklı turizm etkinliğini kapsayan kırsal turizm, kırsal kalkınmanın da önemli bir unsurudur (Soykan, 2000; Cengiz ve Akkuş, 2012; Torun, 2013; Kuter ve Ünal, 2013). Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'ne göre kırsal kalkınma hem ekonomik büyüme ile ifade edilen nicel bir kavram, hem de refah fikri ile ifade edilen nitel bir kavramdır (United Nations Economic and Social Council, 1969).

Sakarı, halihazırda geçimini tarımla sağlayan, ancak iklimi, doğası ve termal suları ile turizm potansiyeli yüksek bir kırsal alan olup henüz destinasyonlaşmamıştır. Destinasyonlaşma bir durum değil, bir süreçtir. Destinasyonlaşma halihazırda turizm potansiyeline sahip bir yörenin, bölgenin veya ülkenin farklı unsurlarının (doğal çekicilikler, kültürel unsurlar, alt yapı, üst yapı vb.) bir turizm işletmesi şeklinde rekabet edebilir nitelikte kabul edilmesi, planlanması, yönetilmesi ve pazarlanmasını ifade etmektedir. Bir destinasyon bunu iç dinamikleriyle, kendi insan kaynağı ile gerçekleştiremezse dışarıdan destek almak, danışmanlık bağlamında yardım almak durumunda kalabilir. Hatta ileriki aşamada bir destinasyon yöneticisini dışarıdan dahi transfer edebilir. Bu çalışma ile "destinasyonlaşma" kavramının akademiye kazandırılması da amaçlanmıştır.

Çalışmada destinasyonlaşma adımında Sakarı için glamping, iklim terapisi, orman banyosu, termal terapi ve wellness'in birlikte sunulduğu bir yol haritası önerisi sunulmaktadır. Bu kısımda kavramları tanımlamaya yönelik kısa bir alanyazın taraması verilmiştir.

Glamping

Bir taraftan sürdürülebilir yaşam tarzı diğer taraftan ise konfor ve lüks birbirlerine zıt kavramlar gibi algılandıkça da günümüz insanı hem sürdürülebilir hem de konfor ve lüksü bir arada sunan turistik ürünleri giderek daha fazla tercih etmeye yönelmektedir. Bu yeni yaklaşım, turizm ürün çeşitlerinin hem değişimini hem de geliştirilmesini beraberinde getirmektedir. Glamping 'glamorous' (büyüleyici, lüks) ve 'camping' (kamp yapmak) sözcüklerinin birleştirilmesinden meydana gelmiş olup "lüks kampçılık" anlamına gelmektedir. Bu turizm çeşidinin talep kitlesi, gelir düzeyi yüksek ve aynı zamanda çevreye duyarlı bireylerden oluşmaktadır (Boscoboinik ve Bourquard, 2012; Ergüven, Yılmaz ve Kutlu, 2015; Milohnić, Bonifačić ve Licul, 2019; Düzgün, 2021).

Glamping tesisleri hem modern bir konaklama tesisinin konforunu hem de kamp yapmanın özgürlüğünü hibrit bir şekilde sunmaktadır. Hibrit, Türk Dil Kurumu sözlüğünde "melez" anlamına gelmekle birlikte, özellikle otomobil sanayiinde sıkça kullanılan "iki farklı güç kaynağına sahip araç" şeklinde günlük yaşama giren bir sözcüktür (Ergüven, 2014). Özellikle özel ilgi turizm çeşitlerinin çıkış noktası olarak yeni şeyler deneyimleme ve artı değer katma bağlamında doğayı, konforu ve birçok farklı konaklama tarzını bir kavram altında birleştiren glamping, birçok kesimin beklentisini yerine getirecek geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Aynı zamanda geniş bir konaklama yelpazesine hâlihazırda ulaşmış durumdadır. Aumüller'e göre (2014) glamping Avrupa'da henüz kitlesel bir olaya dönüşmemekle beraber, büyüyen bir trenddir. Düzgün'e (2021) göre kaynakların azalmaya başlaması, sürdürülebilirlik kavramının önem kazanmasının yanı sıra insanları farklı arayışlara yöneltmektedir.

Şehrin karmaşasından uzakta, doğal yaşamın içinde kurulan glamping işletmeleri, çadır kurmayı, yemek yapmayı ve bazen de ateş yakmayı zorunlu hale getiren kamp ve kamping işletmelerinden farklı özelliklere sahiptir (Yetgin Akgün ve Ünal, 2021). Aynı zamanda kampçılık kültürünün de bir parçasıdır. Glamping, beklenti düzeyi çok yüksek olan tatilcilerin kamp yapma şeklidir. Avrupa'da bazı glamping işletmecileri oda servisi ve özel uşak hizmeti dahi sunmakta, çadırlarda tasarım dekorasyon ürünleri kullanmaktadır (www.selectcamp.de, 2022). Sarıcakaya sahip olduğu doğal kaynakları ile glamping tarzı konaklama birimleri sunarak gelir ve eğitim düzeyi yüksek olan "beyaz yakalılar" adı verilen tüketici grubunu çekebilecek potansiyele sahiptir.

İklim Terapisi

İklim terapisi (klimaterapi) tedavi amaçlı olarak hastaya iyi gelecek olan hava, rüzgâr, güneş ve yağmur gibi iklim unsurlarının uygulanmasını sağlamaktır. En eski şifa ve rehabilitasyon uygulamaları arasındadır (Karagülle, 2000; Ergüven ve Kaya, 2021). Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün tanımına göre iklim terapisi "iklimin insanlar üzerindeki etkilerinden yola çıkarak, herhangi bir rahatsızlığın olması durumunda o rahatsızlığa iyi gelecek olan iklimi, o kişiye tedavi amaçlı olarak uygulanmasını sağlamaktır" (Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2022). İklim terapisinin turizm alanyazınında sağlık turizmi (Dalkıran, 2017) ve termal turizm (Dereli ve Temizkan, 2019) içerisinde incelendiği görülmektedir. Karagülle (2000) çalışmasında iklim terapisini balneoterapinin birlikte uygulandığı yöntemlerden biri olarak ele almıştır. Balneoterapi ve iklim terapisinin birbiriyle kombine edilebilen faydalı etkileri, eski çağlardan beri bilinmektedir (Internisten im Netz, 2022). İklim terapisinin bir parçası da hava kürüdür. Aydınlanma Çağ'ında fiziksel bir zindelik aracı olarak önerilen hava kürü, en eski rehabilitasyon ve şifa uygulamaları arasında sayılmaktadır (Luftkur, 2022; Luftkur & Klimakuren, 2022). İklim terapisinin diğer uygulamaları arasında talassoterapi, yüksek dağlık alanlarda iklim terapisi ve tuzlu su tesisi terapisi sayılabilir.

Almanya ve Avusturya gibi destinasyonlar iklim terapisini yüzyıldan fazla süredir başarılı ve yaygın bir şekilde uygulamaktadır (Bäderland Deutschland, 2022; Urlaub in Österreich, 2022). 19. yüzyılda Almanca konuşulan coğrafyada özellikle tüberküloz hastalığının tedavisinde yüksek alanlardaki iklimin iyileştirici özelliğinin keşfedilmesi, hava kürüne olan ilgiyi artırmıştır. Doktor Hermann Brehmer (1826-1889) o dönemde çaresiz hastalık olarak görülen tüberkülozu hava kürü ile iyileştirilebileceğini savunmuş ve iklimin, orada yaşayan halkı tüberkülozdan koruyucu ya da hastalık durumunda ise iyileştirici etkiye sahip olduğunu gözlemlemiştir. 1863 yılında da Silezya'daki Görbersdorf'ta (günümüzde Polonya sınırları içindeki Sokołowsko) akciğer rahatsızlıklarının tedavisi için bir sanatoryum inşa ettirmiştir (Bajanowski, 2017). İklim terapilerinin gerçekleştirildiği yerler genellikle yüksek dağlar ve deniz kıyıları, doğal mağaralar ya da eski madenlerdir

(Bertram, 2015). Bu bağlamda iklim terapisinin kırsal alanların kalkınmasında da kullanılabilirliği mümkündür. Sakarı, sahip olduğu bitki örtüsü yanında ağaç çeşitliliği ile sunduğu hava kalitesi ve iklim konforuyla önemli bir iklim terapi merkezi olarak geliştirilebilir ve değerlendirilebilir.

Orman Banyosu

Orman banyosu, sağlıklı bir yaşam tarzını desteklemek ve stresi azaltmak için uygulanan rahatlama ve stres azaltma yöntemidir. Orman banyosunda temiz hava, egzersiz ve çevrenin bilinçli olarak algılanması ile beden ve zihnin rahatlatılması sağlanmaktadır. Orman banyosu, yürüyüş esnasında sakin, rahat ve uyanık bir bilinç ile çevreyi algılamayı ve deneyimlemeyi de içermektedir (Park, Tsunetsugu, Kasetani, Kagawa ve Miyazaki, 2010; Ergüven, 2016). Orman banyosu, Japonya’da Shinrin Yoku olarak bilinen bir wellness uygulamasıdır (Ergüven, 2016).

Japonya Tarım, Orman ve Balıkçılık Bakanlığı 1982 yılında, ormanda sıklıkla zaman geçirmenin, sağlıklı yaşam tarzının bir parçası olacağını vurgulamış ve orman banyosu kavramını ilk kez dile getirmiştir (Park vd., 2010). Japon kültürü ile bütünleşen orman banyosu, insanların orman içinde yaptığı yürüyüş esnasında sakin, rahat ve uyanık bir bilinç ile çevreyi algılamayı ve deneyimlemeyi içermektedir (www.paradisi.de). 1980’li yıllardan bu yana hem insan sağlığı hem de çevre ve ekolojik sistem açısından, ormanın iyileştirici etkisi ve kansere karşı koruma sağlamanın nedenleri araştırmalara konu olmuştur. İsveçli Doktor Roger Ulrich’in 1980 yılında hastane penceresinden görünen bir ağacın bile hastanın daha hızlı iyileşmesini sağladığını ispatlayan çalışması "Science" bilim dergisinde yayınlanmıştır. Li, Morimoto, Kobayashi, Inagaki, Katsumata, Hirata, ve Kawada (2008) çalışmalarında orman banyosunun, kadınlarda anti-kanser proteinlerinin sayısını arttırdığını tespit etmiştir. Li (2010) orman banyosu gezilerinin insanın bağışıklık sistemi üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmada orman banyosunun, bir ormana yapılan kısa, keyifli bir ziyaret olduğunu ve doğal bir aromaterapi şeklinde kabul edildiğini belirtmektedir.

Tsunetsugu, Park, Miyazaki de (2010) Japonya’daki orman banyosu ile ilgili araştırmalardaki eğilimleri araştırmışlardır. Park vd. (2010) Japonya’daki 24 ormanda, orman banyosunun fizyolojik etkilerini araştırmış ve sağlık üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koymuşlardır. Lee vd. (2011) orman banyosunun genç Japon erkekler üzerindeki fizyolojik ve psikolojik tepkilerine etkisini araştıran bir çalışma yapmışlardır. Mao, Cao, Lan, He, Chen, Wang ve Yan (2012) orman banyosunun yaşlı insanlar üzerindeki terapötik etkisi üzerine araştırmalar yürütmüşlerdir. Alanyazın tarama sürecinde, daha çok orman banyosunun anlamı ve popülerliği üzerinde durulduğu görülmektedir. Avusturyalı biyolog Clemens Arvay de yoğun olarak şifa kaynağı ormanları araştırmış (2015) ve bu konu üzerine “Biyofil Etkisi” adlı kitabını yayımlamıştır (Raschke-Maas, 2017). Ulusal alanyazına bakıldığında ise Ergüven’in (2019) çalışmasına rastlanmaktadır. Ergüven orman banyosunu, Almanya’da 2016 yılında hayata geçirilen ve Avrupa’nın ilk ve sertifikalı orman banyosu destinasyonu olan Usedom Adası’ndaki Heringsdorf’a benzerliğinden dolayı Karadeniz kıyı destinasyonları için önermiştir. Teufl’a (2017) göre ormanda uzun süre kalmanın oksijen alımını ve bazı bağışıklık hücrelerinin sayısını artırdığı kanıtlanmıştır. Bu uygulamada, ormandaki sesler, kokular ve renkler bilinçli olarak algılanmaktadır (Teufl, 2017). Sakarı, sahip olduğu ormanlık alanları ile yeni bir wellness trendi olarak görülen ve sağlığın geliştirilmesi için bir araç olan orman banyosunu uygulamaya sokarak farkındalığını artırabilir.

Termal Terapi

Termal turizm “termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür uygulamaları yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türü”dür (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2022). Termal turizm tedavi amaçlı olabildiği gibi rahatlama ve dinlenme faaliyetlerinden faydalanmak için de gerçekleştirilebilmektedir. Tedavi amaçlı termal turizm bireylerin hekimler tarafından teşhis konulan, tedavi gerektiren hastalıkları olan bireylerin seyahatlerini kapsamaktadır (Gülen ve Demirci, 2012). Termal terapi, termal su kaynaklarının yalnızca yıkanma amacıyla değil, bireylerin sağlıklı ve zinde olma durumları, boş zaman değerlendirme, eğlence, dinlenme ve sportif faaliyetler gibi olanakların yer aldığı uygulamalardır (Özdemir, 2015). Kür, balneoterapi, inhalasyon uygulamaları, içme kürleri, peloidterapi, klimaterapi, hidroterapi, fizik tedavi ve rehabilitasyon, medikal tedavi, talassoterapi ve sağlığı artırmaya yönelik eğitimler, psikolojik destek, beslenme ve diyetetik gibi uygulamaları kapsayan destek tedaviler termal turizm kapsamında değerlendirilen uygulamalar arasındadır (Kaya ve Kalyoncu, 2020; Sağlık Bakanlığı, 2017; Doğanay ve Deniz, 2016; Öztürk ve Bayat, 2014).

2007-2023 Termal Turizm Master Planı'nda Frigya Termal Turizm Bölgesi içerisinde yer alan Eskişehir Mihalgazi Sakarılıca Termal Turizm Merkezi, öncelikli geliştirilecek termal turizm merkezleri arasındadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022). Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne göre Sakarılıca Kaplıcaları'nın suyu romatizma, iç salgı sistemi hastalıkları, sinir sistemi rahatsızlıkları, böbrek ve idrar yolu rahatsızlıkları, kadın hastalıkları, hastalık ve ameliyat sonrası rahatsızlıklar ile metabolizma bozukluklarında faydalıdır (Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022).

Wellness

Wellness İngilizcedeki “wellbeing” ve “fitness” sözcüklerinin birleşiminden türetilmiş olup ilk kez Amerikalı Doktor Halbert Luis Dunn tarafından 1959'da ortaya atılan bir kavramdır. Wellness turizmi bireyin sağlığını koruyucu ve destekleyici, motivasyonunu temel alan ilişkilerin ve etkileycilerin tamamını kapsamaktadır. Ayrıca beden, ruh ve zihin esenliklerini dengede tutarak üst seviyeye çıkarmaktır (Ergüven, 2012; Ergüven ve Ergüven, 2012; Ergüven, 2020a). Ergüven'e (2010) göre Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Almanca konuşulan ülkelerde wellness uygulamalarında farklılıklar görülmektedir. Wellness ile ABD'de bütüncül bir toplumsal sağlık anlayışı ve sağlığı korumak amaçlanırken, Almanca konuşulan ülkelerde bir yaşam tarzı olarak sağlığı artırma hedeflenmekte ve bu turizm odaklı gelişmektedir. Buradaki fark, birinde sağlığı korumanın, diğerinde sağlığı artırmanın gözetilmesidir. Almanya'da wellness, otellerin asıl ürünüdür ve personel de çoğunlukla yakın mesafede yaşayan yerli halktan oluşmaktadır. Wellness'ın hedef kitlesi çoğunlukla büyük şehirlerde yaşayan, yoğun iş temposu olan ve sık sık kısa süreli tatillere ihtiyaç duyan kadınlardan oluşmaktadır. Bu kitle, modern yaşamın ortaya çıkardığı bir kesimdir ve hedonist (haz alarak yaşama) eğilimlidir.

Uluslararası turizmde üst kategori (dört yıldız ve üzeri) tesisleri tercih eden misafirler, seçimlerini %80'e varan oranda tesisin wellness altyapısı, ürün ve hizmetlerine bakarak yaptıklarını belirtmektedirler. Bu tarz tesisler de gelirlerinin %25 kadar olan kısmını bu bölümlerden elde etmektedirler (Ergüven, 2010). Bu eğilimin 2020 yılı itibarıyla daha da arttığı düşünülebilir. 2015'te Almanya'da wellness'ın sadece otellerde sunulan bir ürün ve hizmet değil, Alpler'deki gibi destinasyonların da sunduğu (Alpine Wellness) bir turistik ürün çeşidine dönüştüğünü gözlemlemek mümkündür. Avusturya'daki Tirol, dünyadaki örnek wellness destinasyonları arasındadır (Ergüven, 2015; Ergüven, 2018). 2016'da wellness, artık ürün ve hizmetlerinde farkındalığın öne çıkartıldığı bir döneme girmiştir. 2017 yılına gelindiğinde ise wellness turistlerinin daha bilinçlendiği ve beklentilerinin arttığı görülmektedir (Ergüven, 2017). Özellikle Sakarı gibi doğal kaynakların zenginliği doğa temelli wellness uygulamaları için elverişli bir ortam sunmaktadır.

Yöntem

Nitel yöntemin benimsendiği bu araştırma üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

- Birinci aşamada; glamping, iklim terapisi, orman banyosu, termal terapi ve wellness kavramları ile ilgili alanyazın taraması yapılarak Sakarı'nın halihazırdaki durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır.
- İkinci aşamada bu turizm çeşitlerinin Sakarı için uygulanabilirliğini tespit etmek üzere hem saha araştırması yapılmış hem de görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
- Üçüncü aşamada ise yazarların uzman olduğu konuda görüşmelerden de elde edilen bulgular ışığında alanyazından da destek alarak Sakarı için destinasyonlaşma yolunda kısa, orta ve uzun vadeli bir yol haritası sunulmuştur.

Alanyazın taramasından sonra yazarlar Sakarı'ya (Sarıcakaya, Mihalgazi ve Sakarılıca) giderek saha araştırması yapmıştır. Araştırma, proje kapsamında yapıldığından Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu'ndan izin alındıktan sonra Mayıs-Ağustos 2022 dönemi arasında dördü yerel yönetici, biri otel yöneticisi ve biri belediye çalışanı olmak üzere toplamda altı kişi ile 211 dakikalık görüşme gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin kendini tekrarlaması ve doygunluğa ulaşması nedeniyle katılımcı sayısı yeterli bulunmuştur (Patton, 2014). Sakarı'daki yerel yöneticiler ve paydaşların görüşü alınarak saha içerisinden bir bakış açısı ile yazarların ulusal ve uluslararası yetkinlikleri arasında bir yol haritası hazırlanmaya çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları oluşturulmuş ve yazarlar arasında görüş birliği sağlanarak hazırlanmıştır. Creswell, (2013) yazıya aktarılmış verilerin analizinde kodlayıcılar arasındaki görüş birliğinin, nitel araştırmalarda güvenilirliği sağladığını belirtmektedir. Daha sonra bir uzman akademisyen tarafından soruların anlaşılabilirliği test edilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılara telefonla proje hakkında bilgi verilmiş ve randevu alınmıştır. Görüşmeye gidildiğinde katılımcılardan Araştırma Gönüllü Katılım Formu'nu okuyup imzalamaları istenmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmelerde katılımcılardan izin alınarak ses kaydı alınmış ve özgünlüğü bozulmadan deşifre edilmiştir. Veriler MAXQDA 12 programı ile tümevarımsal tematik analize tabi tutulmuş

ve kodlar çıkarılmıştır. Tablo 1’de gösterilen kodlar dört kategori altında toplanmıştır. Bunlar; (1) Sakarı’ya Genel Bakış, (2) Hâlihazırdaki Turizm, (3) Turizm Potansiyeli ve (4) Projeler şeklindedir. Bu kategoriler de Sakarı’da “destinasyonlaşma” teması altında değerlendirilmiştir. Görüşmecilere bu çalışmaya konu olan turizm çeşitlerini daha önce duyup duymadıkları tek tek sorulmuştur. Termal turizm dışındaki kavramları katılımcıların daha önce duymamış olmaları üzerine bu kavramlar yazarlar tarafından kendilerine açıklanmıştır. Bu kavramlarla ilgili katılımcıların farkındalığının olmadığı görüldüğünden, bununla ilgili bir kategoriye yer verilmemiştir. Verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular yorumlanırken her katılımcıya bir kod isim (K1, K2, ..., K6) verilmiş ve bu isimler kullanılmıştır.

Tablo 1: Görüşmelerden Elde Edilen Kategoriler, Kodlar ve Sıklıkları

Kategoriler ve Kodlar	Sıklık
<i>Sakarı’ya Genel Bakış</i>	
Üst Yapı	10
Alt Yapı	8
Yerel Kültür	8
Yerel Halk	6
Genel Bilgi	4
İklim	3
<i>Hâlihazırdaki Turizm</i>	
Şifalı Sular	10
Gelen Turist Profili	5
Termal Turizm	3
<i>Turizm Potansiyeli</i>	
Doğa Yürüyüşü	13
İklim Terapisi	7
Orman Banyosu	4
Dağcılık	3
Tarım Turizmi	2
Doğa Fotoğrafçılığı	2
Kuş Gözlemciliği	1
<i>Projeler</i>	
Yerel Etkinlikler	5
Devlet Destekleri	4
Millet Bahçesi	3
Tanıtım	2
Kür Parkları	2
Tuz Odaları	1
Toplam	106

Tematik analiz, bir veri setindeki anlama odaklanarak buradaki temaları (anlam kalıplarını) sistematik olarak tanımlamaya, düzenlemeye ve araştırmacının bunlara ilişkin anlamları ve deneyimleri görmesini ve anlamlandırmasını sağlamaya yönelik bir yöntemdir (Braun ve Clarke, 2006; Toker, 2022). Tümevarımsal tematik analiz genellikle bilinebilir bir gerçeklik (dünya) varsayar, deneyimseldir ve bu dünyanın deneyimlerini ve anlamlarını önemser (Braun ve Clarke, 2012; Toker, 2022). Bu nedenle çalışmada görüşmelerden elde edilen veriler, tümevarımsal tematik analiz ile çözümlenmiş ve bulgular yorumlanarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bu çalışmada, Sakarı’nın destinasyonlaşmasında glamping, iklim terapisi, orman banyosu, termal terapi ve wellness’in bir arada sunulduğu bir konsept geliştirilip geliştirilemeyeceğine yönelik bir durum tespiti yapmak amacıyla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin deşifre edilmesiyle elde edilen kodlar dört kategori altında toplanmıştır. Tablo 1’de verilmiş olan kategoriler, kodlara en iyi örnek olabilecek ifadelerle detaylandırılmıştır.

Sakarı’ya Genel Bakış

Yapılan görüşmelerde Sakarı bölgesinin genel durumuna ilişkin toplam altı kod çıkarılmıştır. Bu kodlara ilişkin örnek ifadeler, kodların sıklığına göre Tablo 2’de yer verilmiştir. Bunlar arasında en fazla bilgiye ulaşılan konu “üst yapı”dır. Katılımcıların üst yapıya ilişkin verdikleri bilgilerde, bölgede halihazırdaki turizm için yeterli yatak kapasitesi olan tesisler olduğu, ancak yerel lokantaların, yeme-içme tesislerinin gelen turist

ihtiyacı karşılayamadığı görülmüştür. Katılımcılar, bu tesislerin işletilmesi konusunda iyileştirme ve geliştirmeye gidilmesi yönünde görüş bildirmişlerdir.

“Alt yapı”ya ilişkin ise özellikle ulaşım konusuna değinilmiştir. Eskişehir’den Sakarı’ya olan 30-35 km’lik yolun halihazırda virajlardan ve yolun durumundan dolayı bir saat sürdüğü, yazarlar tarafından da görülmüştür. Yol yapımı çalışmalarının başlaması ile yolculuk süresinin 15 dakikaya düşeceği, katılımcılar için sevindirici bir durum olmuştur. Katılımcıların vurguladığı bir diğer konu şifalı suyun en yoğun bulunduğu Sakarılıca’da soğuk su ihtiyacı olmuştur. Bunları Belediye’nin desteği ile hallettiklerini, ancak zorluk çektiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 2. Sakarı’ya İlişkin İfadeler

Kodlar	Sıklık	Kodlu Bölüm Temelli Örnek İfadeler
Üst Yapı	10	<i>Karşıda yaklaşık 40 dönüme yakın alanımız var, Belediyeye ait. Orada bir tesis kuruldu. 17 tane bungalov tarzı ev var, 35 yatak var. Havuz var, yarı olimpik. (Sarıcakaya) (K2)</i> <i>2 tane lokantamız var, bir çay bahçemiz var, camimiz var. Apart ve pansiyonlar var çeşit çeşit. Şu anda 100-120 odamız vardır (Sakarılıca) (K4)</i>
Alt Yapı	8	<i>Yol çalışmamız geçen sene başladı. Doğalgaz altyapısı geldi, geçen yıl bir kısmı yapıldı, iki yıl içinde tamamlanacak. İlçemizin (Sarıcakaya) ve mahalleye dönüşen köylerimizin altyapısı iyi. (K2)</i> <i>Eksiklikler var, yol konusunda da, iletişimde de, internette de, ulaşım da, elektrikte de, suda bile var yani. Mesela geçtiğimiz sene yaz döneminde bir ay susuz kaldık (Sakarılıca). Su yoktu ve otel doluydu. Belediyeden rica ettik. Her gün günde 5-6 kez tankerle su taşıdılar. (K5)</i>
Yerel Kültür	8	<i>Benim gözlemlediğim, Mihalgazi’nin kendine has kültürü ve dokusu var. Bu düşünlerine de kıyafetlerine de yansıyor...Bayramlarımız da çok farklıdır. Özel ritüellerimiz var, onun korunması lazım. (K1)</i> <i>Pazar günü gelin hamamımız vardır, saat 10’da gelin hamamına gidilir. Gelin hamamından sonra eve gelinir. Yeniden yemek verilir, yemekten sonra gelin çıkar. Fıstık atma ritüelleri vardır mesela. Duvak yapılır, damat sokma ritüellerimiz vardır. Ertesi gün de duamız vardır. Bazıları devam ediyor işte, bazıları yavaş yavaş kayboluyor. (K1)</i>
Yerel Halk	6	<i>Köylümüz Sakintepe bölgesinde üretim yapıyor. Onlar kışın geri dönüyor, o zaman da artıyor. Nüfus bu anlamda değişken olabiliyor. Orta yaş ve yaşlı nüfus yoğunlukta. Gencimiz kalmadı. En gencimiz 30-35 yaşlarında. Şu anda ilkokula giden çocuk sayımız on bile değil. Okullar tamamen kapalı, taşıma sistemi ile okuyor. Genç nüfus gitti. (K4)</i>
Genel Bilgi	4	<i>Nüfus olarak çiftçilikle geçinen bir ilçeyiz (Mihalgazi) ve Eskişehir’in en çok vergi ödeyen ilçesi olarak birinci sıradayız. Çünkü 12 ay üretim var. Yazın genelde yeşillik, kışın ise sebze-meyve üretimi oluyor. (K6)</i> <i>Sakarılıca’nın nüfusu şu anda 410 kişi. Tabi bu yaz döneminde daha da çoğalıyor, kaplıcadan dolayı. Eskişehir’in Antalyası veya Çukurovası olan bir bölgedir. (K4)</i>
İklim	3	<i>Rakım 170’dir ve Akdeniz iklimi hüküm sürer. (K1)</i> <i>Burayı ayrıcalıklı kılan bence iklimi. Eskişehir gibi İç Anadolu Bölgesi’nde soğuğu ile meşhur olan bir ilde mikro klima iklimine sahip tek ilçe. (K6)</i>

“Yerel kültür”le ilgili ifadelerde, bölgenin kendine özgü kültürü olduğu ve bu kültürü düğün, bayram gibi etkinliklerde, giysileri ve gelenekleri ile sürdürmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. “Yerel halk”ın ise seracılıkla uğraştığı, ancak genç nüfusun şehre göç etmesiyle kalan kesimin orta ve üstü yaş grubuna ait olduğu anlaşılmıştır. Sakarı hakkında “genel bilgi” olarak geçim kaynağı, nüfusu ve fiziki coğrafyasına dair ifadeler yer almıştır. “İklim” ise Sakarı’yı Eskişehir’in diğer ilçelerinden ayrıcalıklı kılan bir özelliktir. Mikroklima özelliğinden dolayı tarım faaliyetleri tüm yıl sürdürülebilmektedir.

Halihazırdaki Turizm

Görüşmelerde Sakarı’daki turizmin halihazırdaki durumuna ilişkin toplam üç kod çıkarılmıştır. Bu kodlara ilişkin örnek ifadeler, kodların sıklığına göre Tablo 3’te yer verilmiştir. Bunlar arasında en fazla görüş bildirilen konu “şifalı sular”dır. Katılımcıların şifalı sulara ilişkin verdikleri bilgiler, suyun derecesi, içerdiği mineraller, kullanım alanları ve hangi hastalıklara iyi geldiği hakkındadır. “Gelen turist profili”ne bakıldığında ise şifalı suların dolayısıyla çoğunluğun yaşlı ve hastaların oluşturduğu görülmektedir. Katılımcılar; doğa yürüyüşü, dağcılık ve piknik yapma amacıyla gelen günübirlikçilerin ise bölge ekonomisine katkı

sağlamadıkları görüşündedir. Nadiren de olsa yabancı turistin geldiği de verilen ifadeler arasında yer almaktadır.

Tablo 3. Halihazırdaki Turizme İlişkin İfadeler

Kodlar	Sıklık	Kodlu Bölüm Temelli Örnek İfadeler
Şifalı Sular	10	<i>Termal suyun sıcaklığı 58 derece. Mineral açısından çok zengin bir suyu var, biraz sodalı. Afyon Gazlıgöl ve Karahayıt Bölgesi'nin sularına da benziyor. Mineral açısından zengin. Romatizmal hastalıklar, açık yara cilt hastalıkları, eklem hastalıkları, kireçlenme, cilt ve deri hastalıklarına, mide rahatsızlıklarına, böbrek rahatsızlıklarına da iyi geliyor. İçilebilme özelliği de var ayrıca. (K5)</i> <i>Bizim buradaki su kükürtlü, birebir şifa suyu. 57-65 derece arasındaki sıcaklıkta kendiliğinden çıkan su. Çıktığı gibi de hamama veriliyor, yani çok bekletilmiyor, dinlendirilmiyor. Ama soğutmak için ya soğuk suyla karıştırıyorlar ya da depoda 1-2 saat bekletiyorlar, suyu öyle veriyorlar. (K1)</i>
Gelen Turist Profili	5	<i>Gelen kesim, okulların açık olduğu dönem ve kapalı olduğu dönem şeklinde dönemsel değişiyor. Genelde yerli misafirlerimiz geliyor, yabancı nadiren geliyor. İngiltere'den, İsrail'den, Fransa'dan, İspanya'dan tek tük gelenler oldu. Gelen kesim ortalama 4 gece civarı kalıyor. (K5)</i> <i>Genelde kaplıcalara geliyorlar. Tedavi amaçlı geliyorlar. Yani gezme, eğlenme amacıyla değil, kaplıca sularından faydalanmak amacıyla geliyorlar. Kaplıcalara geldikleri için de yaşlı ve hasta turist geliyor. Kaplıcanın müşterisi çok, daimi müşterileri var. Gününbirlikçiler de çok geliyor, genelde piknik ve havuzlar için. (K1)</i>
Termal Turizm	3	<i>Termal terapi olarak bizim ilçemiz (Mihalgazi) biraz daha ön plandadır. İlçemizin en büyük avantajı mikro klima özelliğine sahip. Bu nedenle genelde kış turizmi, yaz turizmi termal anlamda daha hareketli geçiyor. Termal turizm sadece kışın değil, yazın da yoğun oluyor. Otellerimiz zaten bu şekilde belli ediyor kendini. (K6)</i>

Görüşmeciler kaplıcaların olduğu Sakarılıca Mahallesi'nde "termal turizm" in sezonluk olmadığını ve tüm yıla yayıldığını belirtmişlerdir. Sakarı için halihazırdaki tek turizm çeşidinin termal turizm olduğu görülmüştür.

Turizm Potansiyeli

Yapılan görüşmelerde Sakarı'nın turizm potansiyeli, en fazla kodun elde edildiği kategoridir. Bu bağlamda toplam yedi kod çıkarılmıştır. Bu kodlara ilişkin örnek ifadeler, kodların sıklığına göre Tablo 4'te yer verilmiştir. Görüşmecilere sorulan sorularda, çalışmaya konu olan turizm çeşitlerinin (termal turizm dışında) tanınmıyor olması sebebiyle bu kavramlar yazarlar tarafından katılımcılara açıklanmıştır. Bu kategori altında yer alan iklim terapisi ve orman banyosu kodları, yazarların yaptığı açıklama sonrasında kullanılan ifadelerdir.

Turizm potansiyeline ilişkin ifadelerde, sıklığı en fazla olan "doğa yürüyüşü"dür. Katılımcılar hem doğanın yürüyüş yapmaya elverişli oluşu hem de bölgede bulunan Avlak kaya Kanyonu ve mağaralar sebebiyle buraya doğa yürüyüşçülerinin geldiğinden bahsetmişlerdir. Ancak bilgilendirme ve yönlendirme tabelalarına sahip bir yürüyüş parkuru bulunmamaktadır. Diğer bir kod ise "iklim terapisi"dir. Bölgenin hava kalitesinin (oksijen oranının) yüksek oluşu sebebiyle solunum yolu hastalıklarında iyileşmeler gözlemlendiğini hem K2'nin hem de K5'in ifadelerinde görülmektedir. K2 bu durumu "*Buradaki iklimin insan sağlığı üzerinde olumlu etkileri var, ben tespit ettim. Geçen gün şurada çok yüksekte olmasa da Düzköy ve Örencik mahallelerimiz var. Orada bir adamla karşılaştık. Adam dedi ki, ben koah hastasıydım. Günde iki kez cihaza bağlanıyordum. Buraya geldim, kaç yıldır burada kalıyorum. Cihaza bağlanmıyorum ve nefesle ilgili bir sıkıntım yok dedi.*" şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4. Turizm Potansiyeline İlişkin İfadeler

Kodlar	Sıklık	Kodlu Bölüm Temelli Örnek İfadeler
Doğa Yürüyüşü	13	<i>Gençlik ve Spor Müdürlüğü gençleri bilinçlendirmek adına buranın gençlerini Avlakkaya'ya yürüyüşe götürüyor. Doğa yürüyüşü de yapılabilir. Doğa yürüyüşü için henüz parkur yok. Bir kılavuzla gitmek lazım. Mağaralarını vs. nerede olduğunu çok iyi biliyor. (K3)</i> <i>Genelde kaplıca ve Avlakkaya var. Avlakkaya, Harmankaya Kanyonu gibidir. O kadar olmasa da cazibesi var. Yürüyüş yolu var orada. (K4)</i>
İklim Terapisi	7	<i>Glamping ve iklim terapisi yapılabilir, doğası çok güzel, iklimi, havası güzel. Oksijen açısından da çok zengin bir bölge. (K5)</i>

		<i>Mesela Adones Otelin arkasında üçgen bir bölge var, o hava hiçbir yerde yok diyorlar. Orası üç dönümlük bir yer, astım hastaları için çadır kurulabilecek bir yer. Oradaki hava hiçbir yerde yok. Müthiş bir oksijeni var oranın. (K1)</i>
Orman Banyosu	4	<i>Orman banyosu da yapılabilir, yabani hayat var burada. Biraz bakır kalmış bir bölge. (K5)</i> <i>Ben Anadolu'nun birçok yerinde farklı farklı ormanlar gördüm ama ağaç çeşitliliği bu kadar fazla olan başka yer görmedim. Mihalgazi'den Alpagut üzerinden Eskişehir'e giden yolda çok farklı ağaç türleri var. (K3)</i>
Dağcılık	3	<i>Çok güzel kanyonlar var, şelaleler, cadı kazanları, doğa ile iç içe olduğu için dağcılık olabilir. Yakında çok güzel bir tepelik var, sivri. Bu dağcılık için de kullanılabilir. (K5)</i> <i>Bozaniç Mahallemiz var, Bozaniç Kayası çok meşhurdur. Oraya dağcılar çok geliyor. (K6)</i>
Tarım Turizmi	2	<i>Gelen turist belli bir gün de deneme seralarında çilek üretimini görebilir, çilek toplayabilir, bizzat kendi katılabilir. Tarımda domates yetiştirebilir, o seraları gezebilir. O da ortalama akşam 5'ten 8'e kadar gezebilir ki doyamaz, ertesi sabah yine gelmek ister. (K1)</i>
Doğa Fotoğrafçılığı	2	<i>Doğa fotoğrafçılığı için de çok güzel alanlar var burada. Akşam saatlerinde hava inanılmaz berrak oluyor. Normalde filtreler, lensler kullanarak alabileceğin fotoğrafları burada normal telefon kamerasıyla bile alabiliyorsun. Manzara fotoğrafçılığı yapmak için bile insanlar gelebilir. (K3)</i>
Kuş Gözlemciliği	1	<i>Sadece burada olan bir kuş türü var, kartal türü var. Adıyaman'da mesela kelaynak kuşlarının uğrak noktası olan bir yer vardı, oraya insanlar kuş gözlemlemeye geliyorlardı. Burası da orası gibi olabilir. (K3)</i>

“Orman banyosu” için hem ağaç çeşitliliği hem de bölgedeki ormanlık alanların genişliği ifadeleri kullanılmıştır. Mihalgazi ve Sarıcakaya ilçeleri arasında kalan Bozaniç Kayası “Dağcılık” için uygun görülmüş, halihazırda buraya bu sporu yapmaya gelenlerin olduğu ifade edilmiştir. Bunların yanı sıra bölgede henüz yapılmayan ancak potansiyelin olduğu ifade edilen turizm çeşitleri tarım turizmi, doğa fotoğrafçılığı ve kuş gözlemciliğidir. Katılımcılara göre tarım alanlarının, seracılığın, doğal yapının ve flora-faunanın zenginliği, bu turizm çeşitlerinin yapılmasını mümkün kılmaktadır.

Projeler

Sakarı bölgesinin turizm potansiyelinin değerlendirmesine yönelik projelere ilişkin altı kod çıkarılmıştır. Bu kodlara ilişkin örnek ifadeler, kodların sıklığına göre Tablo 5'te yer verilmiştir. Katılımcılar gelen turistin kalış süresini uzatmak ve bölgeyi çekici kılmak için “yerel etkinlikler” düzenlemek istediklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda yerel kültüre ilişkin kına gecesi, Çingene Gecesi, gelin hamamı gibi Sakarı'ya özgü geleneklerin, gelen turiste etkinlik olarak sergilenebileceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Sakarı'nın “devlet destekleri” ile geliştiği de katılımcıların ifade ettiği bir diğer konudur. Katılımcılar, özellikle Sakarı'nın Termal Turizm Alanı'nda Kültür ve Turizm Bakanlığı ile ortak çalıştıkları projelerden bahsetmişlerdir.

Tablo 5. Projelere İlişkin İfadeler

Kodlar	Sıklık	Kodlu Bölüm Temelli Örnek İfadeler
Yerel Etkinlikler	5	<i>İnsanları davet edelim. Yerel düğünlerin nasıl olduğunu gösterelim. İnsanlar kulüplerde, barlarda eğleneceğine, burada Anadolu'nun kültürünü görür, burada eğlenir yani. (K3)</i> <i>Mihalgazi kına gecesi düzenleyelim dedik. Ben otele de söylüyorum. Etkinlik olarak yap diyor. Orada konaklayanlar 2-3 günden sonra canı sıkılınca bunlara ihtiyaç duyuyor yani. Yapsalar olur. (K1)</i>
Devlet Destekleri	4	<i>Kültür ve Turizm Bakanlığı destek veriyor bu konuda. Şu an kaplıcaların meydanında bir tadilat yapıyoruz. Bununla ilgili Bakanlığa projemizi sunduk, Bakanlık onay verdi. Zeminini düzeltiyoruz, çevre düzenlemesi yapıyoruz. Yeşil alanlar oluşturuyoruz. Yapay havuz yaptık. Havuzun etrafında insanların oturup çay-kahve içebileceği alanlar yapıyoruz. Sağlık Bakanlığımızdan turizmle ilgili bir destek talebinde de bulunmadık, Projeyi sunmamızla Kültür ve Turizm Bakanlığı gerekli desteği verdi. (K5)</i> <i>1987 yılında burası TTA (Turizm Tesis Alanı) ilan edilmiş Kaplıcaların yukarı bölümünde Eşekli mevkiinde TTA'larımız var bizim, turizm tesis alanlarımız, sağlık tesis alanlarımız var bizim. Şimdi onların beş binlik imar çalışmalarına başladık. Bunları Kültür ve Turizm Bakanlığı ile çok iyi ve organize</i>

		<i>çalışıyoruz. Ondan sonra daha da imarı genişleterek büyüteceğiz. Eskişehir’de TTA olan tek yer, başka yer yok. (K1)</i>
Millet Bahçesi	3	<i>Turizm Bakanlığı 2,5 trilyonluk yatırım yaptı. Kaplıcalar bölgesine de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Millet Bahçesi yapıyor. Belki de Türkiye’de yerleşim yerinin içine yapılan tek Millet Bahçesi. Normalde açık arazide 30-35 dönümlük yerlere yapıyorlar ama bizim burada yerleşim, yani konutların içinde yapılan tek yer. (K1)</i> <i>Sakarulca termal turizm bölgemizde Türkiye’de bir ilk olan bir projeyi hayata soktuk. İhalesi çıktı. Biz yerleşim alanı içerisine millet bahçesi yapan tek ilçeyiz. (K6)</i>
Kür Parkları	2	<i>Biz burada kür parkları düşündük. Bizim TTA (Turizm Tesis Alanı) dediğimiz bir alanımız var. Biz orada bir kür parkı ya da insanların gelip orada kamp yapabileceği, doğa yürüyüşü gerçekleştirebileceği bir alan oluşturmayı planlıyoruz. (K6)</i>
Tanıtım	2	<i>Sosyal medya günümüzde çok etkili ve insanlar üzerinde algı yaratabiliyorsunuz. Önemli olan o algıyı üzerine çekmek. Bu noktada takipçisi bol iki blogger gelsin, ağırlarsın ve o paylaşım yapsın. Sizler için deneyimledim burayı diye paylaşsın. Belli bir kesimin takip ettiği, ev hanımlarının, toprakla iç içe olmak isteyenlerin, doğayı sevenlerin takip ettiği biri. Bu şekilde tanıtılabilir. (K3)</i>
Tuz Odaları	1	<i>Tuz odaları düşünüyoruz. Onunla ilgili Başkan Hanımın bir projesi var. Almanya’da yaşayan fizyoterapist Dr. Turgay Sehil var. O bize gerekli desteği verecek. Buradaki havadaki oksijen oranı vs. hepsini ölçeceğiz. (K6)</i>

Sakarı’yı kalkındırmaya yönelik projelerden bir diğeri de “Millet Bahçesi”dir. Yine devlet desteği ile hazırlanan bu projenin Türkiye’de yerleşim yeri içerisine yapılacak tek Millet Bahçesi olduğu da ifade edilmiştir. Sakarı’da TTA içerisine bir de “kür parkı” yapılması planlanmaktadır. Sakarı’nın “tanıtımı”na yönelik ifadelerde ise sosyal medyanın kullanılması ve hedef kitlenin belirlenmesi gerektiği öne çıkarılmıştır. Özellikle Almanya’da iklim terapisinde faydalanılan “tuz odaları”nın planlanan kür parkı içinde yer alması, diğer bir ifade olmuştur.

Sonuç

Her ne kadar destinasyon kavramı bilimsel çalışmalarda sıklıkla kullanılsa da “destinasyonlaşma” yaklaşımının henüz verimli bir şekilde harekete geçirilmediği görülmektedir. Turizmdeki paydaşların yeteri kadar eşgüdümlü çalışmadıkları ve her paydaşın kendi özelinde bir şeyler gerçekleştirmeye giriştiği anlaşılmaktadır. Olması gereken ise bir turizm destinasyonundaki tüm paydaşların, yerel yönetim, kamu, üniversiteler, turizm işletmeleri yerel halk vb. destinasyon üstü bir yönetim/yönetici tarafından rekabet eden bir işletme yaklaşımıyla turizm işini planlaması, yönetmesi ve pazarlaması gerekmektedir. Özel ilgi turizm çeşitlerine olan talebin giderek ve katlanarak artması destinasyonlaşmayı özellikle kırsal turizm destinasyonları için zaruri kılmaktadır. Sakarı da bu bağlamda halihazırda, glamping, iklim terapisti, orman banyosu, termal terapi ve wellness gibi turistik ürün potansiyeline sahip değerleri bünyesinde barındırmakla birlikte sadece termal terapistinin şimdilik bir turistik ürüne dönüştürülebildiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Adı geçen diğer turistik ürün çeşitlerinin henüz isim olarak bilinmese de bazı katılımcılara çağrışım yaptığı belirlenmiştir.

Bu çalışmada özellikle “destinasyonlaşma” üzerinde durulmasının temel nedeni, insanların Sakarı’ya turist olarak gelmeleri için tek bir turistik ürünün yetmeyeceğidir. Çünkü destinasyonlar 24 ya da 48 saatlik program planlamaları yaparken, misafirler de bu zaman dilimini turistik deneyimlerle doldurma ve “her şey dahil” sisteminin yiyecek menüsündeki farklı seçenekler gibi etkinlikleri de seçebilme beklentisine girmektedirler. Sonuçta, bir destinasyona gelecek olan, gençler, çiftler, çocuklu aileler ve üst yaş grubundaki ziyaretçiler için bu turistik ürün ve hizmet yelpazesi ayrı ayrı ve farklı şekillerde kurgulanmalı ve tasarlanarak sunulmalıdır. Deniz-kum-güneş turizminde bir tatil köyünde tesis dışına dahi çıkmadan 14 gün geçirilebilirken, kırsal turizm destinasyonlarında boş zaman faaliyetlerinin profesyoneller tarafından henüz istenen düzeyde planlanmadığı Sakarı özelinde de görülmüştür.

Yazarlar, alanyazın taraması ile ulaşılan bilgileri, katılımcıların ifadelerinden elde ettikleri verilerle derlemiş ve uzmanlık alanlarının onlara sağladığı deneyim, birikim ve donanımla harmanlayarak Sakarı’nın destinasyonlaşması için sunmuşlardır. Burada amaç Sakarı’nın destinasyonlaşması olurken, aynı zamanda Türkiye’de ileride planlanacak benzer turistik çekiciliklere sahip destinasyonlara hazır bir yol haritası sunmaktır. Her ne kadar sosyal medyanın daha verimli kullanılması bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiş

olsa da ulaşım, konaklama, yeme ve içme gibi alt yapı ve üst yapı hizmetleri yeterli düzeyde geliştirilmezse sadece sosyal medya tanıtımının sürdürülebilir olmayacağı düşünülmektedir.

Sakarı'ya dağcılık ve doğa yürüyüşleri için günöbirlikçiler gelse de bunlar ekonomiye katkı sağlamamaktadır. Bunun sebebi de bu turizm çeşitleri için yürüyüş parkurları veya dağcılık için gerekli donanım gibi herhangi bir altyapı ile konaklama ve yeme-içme işletmeleri gibi üstyapının olmayışdır. Bunun için öncelikle geliştirilecek turistik ürün çeşitleri belirlenmeli ve tüm paydaşlar ve özellikle de yerel halk sürece dahil edilerek her bir turistik ürün geliştirilmeli ve olgunlaştırılmalıdır. Bu çalışmada glamping, iklim terapisi, orman banyosu, termal terapi ve wellness bağlamında Sakarı'nın destinasyonlaşması ile ilgili durum tespiti yapılmıştır. Destinasyonlaşma kavramı ilk kez bu çalışma ile alanyazına kazandırılmıştır. Bu turizm çeşitlerinin bir arada sunulduğu bir konsept oluşturulması ve hedef kitlenin belirlenmesi durumunda Sakarı'ya üst yaş ve üst gelir grubu turist çekilebilir. Bu durum, yerel halkın ekonomik olarak kalkınmasını sağlayacağı gibi genç nüfusun şehirlere göç etmesinin önüne de geçebilir. İleriki çalışmalarda destinasyonlaşma bağlamında bir pazarlama modeli önerisi üzerine çalışılabilir. Eskişehir'in turistik potansiyeli olan Seyitgazi, Sivrihisar ve Han ilçelerinde de benzer araştırma yapılabilir. Böylece şehir turizmi ile öne çıkan Eskişehir'de turistik ürün çeşitlendirmesine gidilerek geceleme sayılarının artırılmasına katkıda bulunulabilir.

Kaynakça

- Aumüller, S. (2014). *Europas feinste Glamping-Platze*. Erişim tarihi: 26.08.2022, http://derstandard.at/2000004005262/Europas-feinste-Glamping-Plaetze?_slide=1
- Bäderland Deutschland, *Heilklimatische Kurorte*, Erişim tarihi: 26.08.2022, <https://www.baederkalender.de/gesundheitsinfo/die-deutschen-kurorte-und-ihre-natuerlichen-heilmittel/heilklimatische-kurorte/>
- Bajanowski, A. (2017). *Das Sterben der Luftkurorte*, Erişim tarihi: 20.08.2022, <http://www.spiegel.de/wissenschaft/natur/buerokratie-posse-das-sterben-der-luftkurorte-a-1152474.html>.
- BEBKA Raporu (2020). *Eskişehir İlinin Turizm Kaynaklarının Mekânsal Analizi ve Turizm Pazarlama Stratejisinin Geliştirilmesi*. Erişim tarihi: 20.08.2022, https://bebka.org.tr/wp-content/uploads/2021/07/bebka-bakanlik-rapor-3-kucuk_1605850712.pdf
- Bertram, S. (2015). Luftkuren helfen bei vielen chronischen Erkrankungen. Erişim tarihi: 21.09.2022, <https://www.heilpraxisnet.de/naturheilpraxis/luftkuren-helfen-bei-vielen-chronischen-erkrankungen-2015092445749>
- Boscoboinik, A. and Bourquard, E. (2012). Glamping and rural imaginary. From production to consumption: Transformation of rural communities, (Ed. Hana Horáková, Andrea Boscoboinik) *From production to consumption: transformation of rural communities* (149-164). Band: 35. Fribourg: LIT Verlag.
- Braun, V. and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Braun, V. and Clarke, V. (2012). Thematic analysis. *APA handbook of research methods in psychology, Vol 2: Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological* (57-71). American Psychological Association.
- Cengiz, G. ve Akkuş, Ç. (2012). Kırsal Turizm Kapsamında Yöre Halkının Kalkındırılması: Erzurum Örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(1), 61-74.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, 3. Baskı. (Çeviri ed: Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Çeken, H., Karadağ, L ve Dalgın, T. (2007). Kırsal Kalkınmada Yeni bir Yaklaşım: Kırsal Turizm ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 1-14.
- Dalkıran, G. B. (2017). Bir Sağlık Turizmi Destinasyonu Olarak Trakya Bölgesi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 6(4), 162-178.
- Dereli, N. ve Temizkan, R. (2019). Bolu'nun Termal Turizm Potansiyeli ve Termal Turist Profili. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 321-347.

- Doğanay, H. ve Deniz, M. (2016). Sağlık Turizmi Merkezi Olarak Alangüllü-Elengüllü (Germencik- Bozköy) Kaplıcası, *Eastern Geographical Review*, 20(36), 157-182.
- Düzgün, E. (2021). Pandemi Sonrası Yeni Turist Tercihi: Glamping Turizmi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 145-158.
- Ergüven (2018). *Wellness ile Bütünleşen Destinasyon: Tirol*, Erişim tarihi: 20.08.2022, <https://www.turizm gazetesi.com/yazi/wellness-ile-butunlesen-destinasyon-tirol/2991>
- Ergüven M.H. (2012). *Wellness Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ergüven, A. T. ve Ergüven, M. H. (2012). *Adım Adım Wellness. Anı Yaşa – Haz Al – Esen Kal. Fitness. Epsilon: İstanbul*.
- Ergüven, M. H. (2016). *2016'nın Wellness Trendi: Orman Banyosu ve Istrancalar*. Erişim Tarihi: 02 Kasım 2018, <https://www.turizm gazetesi.com/article.aspx?id=80699>
- Ergüven, M. H. ve Kaya, A. (2021). Havalı Bir Turistik Ürün Çeşidi: İklim Terapisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(85): 419-430.
- Ergüven, M. H., Yılmaz, A. ve Kutlu, D. (2015). Turistik Ürün Çeşitlendirme Bağlamında Hibrit Turizm: Glamping Örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, Winter II (41), 255-265.
- Ergüven, M. H. (2010). *Konumuz Wellness!*, Erişim tarihi: 22.08.2022, <https://www.turizm gazetesi.com/yazi/konumuz-wellness/1443>
- Ergüven, M. H. (2015). Turizm, Coğrafya, Bodrumlaşma ve Krippendorf, Erişim tarihi: 22.08.2022, <https://www.turizm gazetesi.com/yazi/turizm-cografya-bodrumlasma-ve-krippendorf/2271>
- Ergüven, M. H. (2017). *Wellness Etiketi ile Nereye Kadar?* Erişim tarihi: 22.08.2022, <https://www.turizm gazetesi.com/yazi/wellness-etiketi-ile-nereye-kadar/2760>
- Ergüven, M. H. (2020a). *SPA. Su ile Gelen Güzellik*. Hiper: Yayın İstanbul.
- Ergüven, M. H. (2020b). *Gözlerle Dinlemek*. Erişim tarihi: 22.08.2022, <https://www.turizm gazetesi.com/yazi/gozlerle-dinlemek/3515>
- Ergüven, M. H. (2014). *Hibrit Turizmin Adı "Glamping"*. Erişim Tarihi: 26.08.2022, <http://www.turizm gazetesi.com/article.aspx?id=74727>
- Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2022). *Termal Turizm*. Erişim tarihi: 20.09.2022, <https://eskisehir.ktb.gov.tr/tr-158566/termal-turizm.html>
- Gülen, K. G. ve Demirci, S. (2012). *Türkiye 'de Sağlık Turizmi Sektörü* (1. Basım), İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Glamping & Camping in den schönsten Regionen Europas (2022). Erişim tarihi: 22.08.2022, <https://www.selectcamp.com/de/>
- Internisten im Netz, Balneo- & Klimatherapie Ursprung, Erişim tarihi: 22.08.2022, <https://www.internisten-im-netz.de/fachgebiete/komplementaermedizin/naturheilkundliche-alternative-verfahren/balneo-klimatherapie.html?fbclid=IwAR3Hc7e4OF2Bv3SEiwIq2buamQ6YaLIGGcF--gMfKfUpdZr1ZuMZFBXzD8M>
- Karagülle, M.Z. (2000). Yaşlılıkta Balneoterapi ve Kaplıca Tedavisi. *Turkish Journal of Geriatrics*, 3(3): 119-124.
- Kaya, A. ve Kalyoncu, M. (2020). Sağlık Temelli Özel İlgi Turizmi. (Ed. Cem Işık) *Özel İlgi Turizmi* (26-53). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2013). Kırsal Kalkınmada Kırsal Turizmin Önemi. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 13(2), 192-201.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2022). *Genel Tanımlar. Termal Turizm*. Erişim tarihi: 22.09.2022, <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11475/genel-tanimlar.html>

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2022). *Termal Turizm Master Planı 2007-2023*. Erişim tarihi: 20.09.2022, <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11481/termal-turizm-master-planı-2007-2023.html>
- Lee, J., Park, B. J., Tsunetsugu, Y., Ohira, T., Kagawa, T., & Miyazaki, Y. (2011). Effect of forest bathing on physiological and psychological responses in young Japanese male subjects. *Public health*, 125(2), 93-100.
- Li, Q. (2010). Effect of forest bathing trips on human immune function. *Environmental health and preventive medicine*, C/S. 15 (1): 9.
- Li, Q., Morimoto, K., Kobayashi, M., Inagaki, H., Katsumata, M., Hirata, Y. and Kawada, T. (2008). A forest bathing trip increases human natural killer activity and expression of anti-cancer proteins in female subjects. *J Biol Regul Homeost Agents*, C/S. 22 (1): 45-55.
- Luftkur & Klimakuren, *Bei Atemwegerkrankungen, Asthma und Bronchitis*, Erişim tarihi: 23.07.2022, <https://www.wellnessurlaub.com/luftkuren/>.
- Luftkur*, Erişim tarihi: 23.07.2022, <http://deacademic.com/dic.nsf/dewiki/885744>.
- Mao, G. X., Cao, Y. B., Lan, X. G., He, Z. H., Chen, Z. M., Wang, Y. Z. and Yan, J. (2012). Therapeutic effect of forest bathing on human hypertension in the elderly. *Journal of Cardiology*, C/S. 60 (6): 495-502.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü, *Meteoroloji Sözlüğü*, Erişim tarihi: 06 Nisan 2022, <https://www.mgm.gov.tr/genel/meteorolojisozlugu.aspx?>
- Milohnić, I., Bonifačić, J. C. and Licul, I. (2019). Transformation of camping into glamping—Trends and perspectives. *Tourism in Southern and Eastern Europe*, 5, 457-473.
- Özdemir, Ş. (2015). Türkiye'nin Termal Sağlık Turizmi Potansiyeli (Ed. M. Altındış) *Termal Turizm*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Öztürk, M. ve Bayat, M. (2014). Uluslararası Turizm Hareketlerinde Sağlık Turizminin Rolü ve Kalite Çalışmalarının Önemi Bir Literatür Çalışması, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 135-156.
- Paradisi (2017). *Der Wald als Therapiezentrum: Wellnesstrend Forest Bathing*. Erişim Tarihi: 02.09.2022, http://www.paradisi.de/Wellness/Kuren_und_Anwendungen/Wellnesstrends/Artikel/24676php
- Park, B. J., Tsunetsugu, Y., Kasetani, T., Kagawa, T. and Miyazaki, Y. (2010). The physiological effects of Shinrin-yoku (taking in the forest atmosphere or forest bathing): Evidence from field experiments in 24 forests across Japan. *Environmental health and preventive medicine*, C/S. 15 (1): 18.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, 3. Baskı. (Çeviri ed: Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Raschke-Maas, K. (2017). *Waldbaden ist das neue Spazierengehen*. Erişim Tarihi: 02.09.2022, <https://www.mdr.de/wissen/waldbaden-gegen-krebs100.html>
- Sağlık Bakanlığı (2017). *Termal Sağlık Turizmi*, Sağlık Turizm (SATURK) Kurulu Yayınları, <https://saglikturizmi.saglik.gov.tr/TR,23586/saglik-turizminin-tarihcesi.html>, Erişim tarihi: 20.09.2022.
- Soykan, F. (1999). Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 67-75.
- Soykan, F. (2000). Kırsal Turizm ve Avrupa'da Kazanılan Deneyim. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 21-33.
- T.C. Tarım ve Orman Genel Müdürlüğü, *Genel Bilgiler*, Erişim tarihi: 02.09.2022, <https://eskisehir.tarimorman.gov.tr/Menu/34/Genel-Bilgiler>
- Teufl, I. (2017). *Neuer Wellness-Trend nützt die heilsame Kraft der Waldes*. Erişim Tarihi: 02.09.2022, <https://kurier.at/wissen/wellnesstrend-forest-bathing-nuetzt-die-heilsame-kraftder-waldes/280.219.066>
- Toker, A. (2022). Sosyal Bilimlerde Nitel Veri Analizi İçin Bir Kılavuz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51(1), 319-345. DOI: 10.30794/pausbed.1112493.

- Torun, E. (2013). Kırsal Turizmin Bölge İnsanına Katkıları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2013(1), 31-37.
- Tsunetsugu, Y., Park, B. J. and Miyazaki, Y. (2010). Trends in research related to “Shinrin-yoku” (taking in the forest atmosphere or forest bathing) in Japan. *Environmental health and preventive medicine*, C/S.15 (1): 27.
- United Nations Economic and Social Council (1969). *Definition and Objectives of Rural Development*. Erişim tarihi: 20.09.2022, <https://repository.uneca.org/handle/10855/16429>
- Urlaub in Österreich, *Luftkurorte: Aufatmen in der Natur*, Erişim tarihi: 02.09.2022, <https://www.austria.info/de/aktivitaeten/wellness/luftkurorte-in-oesterreich>
- Yetgin Akgün, D. ve Ünal, İ. (2021). Glamping İşletmelerine İlişkin Tripadvisor'daki Çevrim İçi Yorumların İçerik Analizi ile Değerlendirilmesi, *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 4(2), 199-214.